

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3 Vtrum teneantur manibus operari.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

gimine se intromif-
nt. Et multi probi
religiosi dirigit &
adiuant viuas &
aliaque miserabiles
perfonas in fuis ne-
gotijs. Et licet di-
rectio etiam mode-
rata effe debea, pra-
cipue tamen circa
adum ministerii, feu
adiutorij, moder-
atione opus est. Nam
non omnis feruitij,
aut auxilij actus con-
uenit religiofo. De-
decere enim confat
religiofos perfonas
licetularibus ven-
ditiombus, emptio-
nibus, mutuis, custo-
dijs &c. deleuerit.
Sed opem ferre eun-
do ad locum aliquem,
vel ad conferendum
cum aliquo, & hu-
iufmodi non dede-
cet. Vnde & de Di-
daco Epifcopo beati
Dominici patris
noftri legitur, quod
caufa concipiendi co-
iugium inter filium
regis Hifpanie, &
quandam puellam,
in Gallia iuit. Ex
quibus patet folutio
vtriusque dubij. Pri-
mi quidem, quia
iam patet quod de
omnibus & non de
omnibus negotijs fa-
cularibus quodam-
modo est fermo, &
quod in litera de er-
minatur explicat. qui
actus fecundum gen-
us fuum funt religio-
fis liciti circa fa-
cularia negotia. Scilicet
dirigere, & mi-
niftrare. Secundi au-
tem, quia author non
folum caufas agendi,
fed actus ipfos circa
negotia faecula ia di-
fcerit, dicens illos
duos fecundum fuu
genus licitos religio-
fis, feruatis illis qua-
tuor conditionibus
expofitis. Et fic qua-
uis hinc non habea-
tur, quod negotium
eft eis licitum, & quod
non, quia hoc non
eft hic quaeftio: ha-
betur tamen quod
religiofi poffunt fe
infrmittere de ne-
gotijs faecularibus,
& quibus actibus, &
qualiter: quod sub
praefenti quaefione
cadebat. Hae etiam
deefio non eft com-
munis faecularibus &
ecclefiafticis nego-
tijs, vt fecunda obie-
ctio ingerit quoniam
exercere ipfa eccle-
fiaftica negotia, re-
ligiofis licet, & non
folum dirigere alios,

aut fi forte eps ciuitatis ecclefi-
ficaru rerum follicitudinē cum
habere praecipiat. Eadem aut ra-
tio eft de religiofis & clericis, ga
vtrifq; fimiliter negotia faecula-
ria interdiciuntur, vt * dictu eft.

Ad PRIMVM ergo dicendū, q
monachis interdiciuntur faecula-
ria negotia tractare pp cupidita-
tem, non aut propter charitatē.

Ad SECVNDVM dicendum, q
non eft curiofitas, fed charitas, fi
propter neceffitatem aliquis fe
negotijs immifceat.

Ad TERTIVM dicendū, q
frequenter palatia regum pp deli-
tias, vel gloriam, vel cupiditatē,
non competit religiofis, fed ea
adire pp pias caufas eis compe-
tit. Vnde df. 4. Reg. 4. q Helifeus
dixit ad mulierem, Nunquid ha-
bes negotium, & vis vt loquar
regi, vel principi militia? Simili-
ter etiam conuenit religiofis ad-
ire regum palatia ad eos arguen-
dos & dirigendos, ficur loannes
Baptifta arguit Herodem, vt
dicitur Matth. 14.

ARTICVLVS III.
Vtrum religiofis manibus operari
teneantur.

AD TERTIVM fic proceditur,
Vt quod religiofis manibus
operari teneantur. Non. n. excu-
fantur religiofi ab obferuantia
praceptorum, fed operari mani-
bus eft in pracepto, fecundum
illud 1. ad Theff. 3. Operemini
manibus veftris, ficur praepci-
mus vobis. Vnde * Aug. in lib.
de operibus monach. dicit. Cae-
terum quis ferat hoſes cotuma-
ces. i. religiofos non operantes,
de quibus ibi loquitur, faluberris-
mis Apoftoli monitis refiften-
tes, non ficur infirmiores tole-
rari, fed ficur fortiores praedica-
ri. ergo videtur quod religiofi te-
neantur manibus operari.

¶ 2 Præf. 2. ad Theff. 3. super il-
lud, Si quis non vult operari, nec
manducet, dicit * gl. dicitur qui-
dam de operibus fpiritualibus
hoc Apoftolum praecipiffe, nō
de opere corporali, in quo agri-
culæ, vel opifices laborant. & *
infra, Sed fuperfluo conantur &
fibi, & cæteris caliginem adduce-
re, vt quod vtiliter monet chari-
tas, non folum facere nolint, fed
nec et intelligere. & ¶ infra vult
feruos Dei corporaliter operari
vnde viuunt: fed praecipue reli-
giofi ferui Dei nominantur, vt
pote fe totaliter diuino feruitio
mancipantes, ficur patet per *
Dion. 6. c. cccle. hierar. ergo vñ q
teneantur manibus operari.

¶ 3 Præf. ¶ Aug. dicit in lib. de

operibus monach. Quid agant
qui operari corporaliter nolunt,
fcire defidero. Orationibus, in-
quiunt, vacamus, & psalmis, &
lectionibus, & verbo Dei: fed q
per ifta non excufentur, ofendit
per fingula. Nā primo de oratio-
ne dicit. Citius exaudif una obe-
dientis oratio, q decem millium
contemptorum, illos contem-
ptores intelligens, & indignos
exaudiri, qui manibus non ope-
rantur. Secundo de diuinis laudi-
bus * fubdit. Cantica vero diuina
cantare et manibus laborantes
facile poffunt. Tertio, * fubiungit
de lectione. Quod aut fe dicunt
lectioni uacare, nonne illic inue-
niunt quod praecipit Apoftolus?
Que eft ergo ifta peruerfitas le-
ctioni nolite obtēperare, dū uult
ei uacare? Quarto, * fubiungit
de praedicatione. Si aut alicui fer-
mo erogandus eft, & ita occupaf
ut manibus operari non ualeat,
nunquid in monafterio oēs hoc
poffunt? Qñ ergo non oēs poffunt,
cur oēs fub hoc obtentu ua-
care uolunt? quam quā ſi oēs
poffent, uiciffitudinē facere de-
berent non folum ut cæteri ne-
ceffariis operibus occuparetur,
fed et quia fufficit ut multis
audientibus unus loquatur. ergo
uidetur q religiofi non debeant
ceffare a manuali opere propter
huiufmodi fpiritualia opera,
quibus uacant.

¶ 4 Præf. Luc. 12. super illud. Vē-
dite que poffiditis &c. dicit * gl.
Non tñ cibos ueftros cōicite
pauperibus, fed et uendite pof-
felfiones ueftas, ut oibus ueftis
fimul pro Dño ſpretis, poftea la-
bore manuum operemini, unde
uiuatis, uel elemofynam fa-
ciatis: fed ad religiofos pertinet
proprie oīa fua relinquere. ergo
uidetur q etiam eorum fit de la-
bore manum fuarum uiuere, &
elemofynas facere.

¶ 5 Præf. Religiofi praecipue ui-
dentur teneri Apoftolorum ui-
tam imitari, quia ftatum perfe-
ctionis profitentur: fed Apofto-
li manibus propriis laborabant,
fecundum illud 1. ad Cor. 4. c. La-
boramus operātes manibus no-
ftris. ergo uidetur quod religiofi
teneantur manibus operari.

SED CONTRA. Ad praepca
obferuāda quæ cōiter omnibus
proponuntur, eodem modo te-
nentur religiofi, & faeculares: fed
praepctū de opere manuali cōi-
ter oibus proponitur, ut patet 2.
ad Theffalonicenſ. 3. Subtraha-
tis uos ab omni fratre ambulante
inordinate &c. Fratrem autē

aut miniftrare aliis in
illis.
¶ In reſponſione ad
tertium, memento
illius documenti,
Omnia mihi licent,
fed non omnia expe-
diunt. Et rurſus, Om-
nia mihi licent, fed
non omnia edificāt,
adire curias, & pa-
lacia ppter pias cau-
ſas, licitum fatemur,
fed timeamus dam-
num ac ruinam. Nam
Petrus, vt Bernardus
praenotauit, femel
palatium intrauit, &
ter dominum nego-
uit. Curiam Dioge-
nes diſſinuit, q
locus ad decipiendū
& praualendum, qui
fuit actus diabolo
permiſſi a Deo 3.
Reg. 22. Fugiendū
funt a religioſis cur-
riae & palatia etiam
ecclefiaſtica, cum Pe-
trus non regale, aut
praetoris, fed ponti-
ficium palatium in-
greſſus, nefando la-
queo capus fuerit.

aut miniftrare aliis in
illis.
¶ In reſponſione ad
tertium, memento
illius documenti,
Omnia mihi licent,
fed non omnia expe-
diunt. Et rurſus, Om-
nia mihi licent, fed
non omnia edificāt,
adire curias, & pa-
lacia ppter pias cau-
ſas, licitum fatemur,
sed timeamus dam-
num ac ruinam. Nam
Petrus, vt Bernardus
praenotauit, femel
palatium intrauit, &
ter dominum nego-
uit. Curiam Dioge-
nes diſſinuit, q
locus ad decipiendū
& praualendum, qui
fuit actus diabolo
permiſſi a Deo 3.
Reg. 22. Fugiendū
funt a religioſis cur-
riae & palatia etiam
ecclefiaſtica, cum Pe-
trus non regale, aut
praetoris, sed ponti-
ficium palatium in-
greſſus, nefando la-
queo capus fuerit.

¶ Super Quaefione
187. Articulum
tertium.

¶ In art. 3. eiusdem
q. nota utramque
gloſſam praepctorū
iuris naturæ, alteram
in reſponſione ad pri-
mum, alteram, in cor-
pore arti. Habes fi-
quidem hinc primo,
q praepca natura-
lia ad commune bo-
num abſolute neceſ-
ſaria, non ligant ſin-
gulos: & propterea
ad manuale opus qd
neceſſarium eſt in ui-
ta humana, non te-
nentur ſinguli abſo-
lute, ficur nec ad ge-
nerationi uacandum.
Habes ſecundo, q
praepca naturalia
folum propter neceſ-
ſarium finem aliquē
aſſequendum, nullū
obligant, qui finem
illum neceſſariū aliū-
de conſequi poſſent.
Et propterea non te-
nentur manualiter
operari propter ui-
ctum, qui aliunde ui-
ctum licite habent.

¶ Sed circa hanc gl.
dubium occurrit.
Nam ſi pro regula
habendum eſt, quod
ordinatum ad finem
in tantum eſt neceſ-
ſarium, in quantum
finis ſine eo haberi
non poſſet, & non
aliter, ſequeretur
quod homo licite
poſſet non imple-
re praepca multa
ex

¶ Sed circa hanc gl.
dubium occurrit.
Nam ſi pro regula
habendum eſt, quod
ordinatum ad finem
in tantum eſt neceſ-
ſarium, in quantum
finis ſine eo haberi
non poſſet, & non
aliter, ſequeretur
quod homo licite
poſſet non imple-
re praepca multa
ex

cod. e. 19. pa-
ram a pria-
cod. cap. 17.
circa finem.

cod. c. 18. in
pria. tom. 5.

cod. c. 1. to-
mo. 5.

ex eo, quod posset aliter quam per obseruantiam illius precepti, consequi tale finem. Verbi gratia. Preceptum ieiunij ordinatur ad manducandam carnem & mentem eleuandam. Qui ergo potest nec aliter q̄ per ieiunium habere, non tenetur ad ieiunium. Similiter, preceptum de officio diuino dicendo, ordinatur ad mentis ascensum septies in die ad Deum. Si quis ergo absque diuino officio posset septies in die ad Deum mente contendere, non teneretur ad ecclesiasticum officium, & sic de similibus: quia omnia conitit esse facta.

¶ Ad hoc dicitur, quod verba litera possunt dupliciter intelligi. Primo, vt opus preceptum ad finem aliquem carcat vinculo precepti, si aliter potest finis haberi. Et hunc sensum accepit obiectio, & falsus est, nec intentus ab autore. Secundo, vt finis necessarius non inducat vim precepti in opus aliquod, si vel quando sine tali opere haberi potest. Et hic est sensus litera versus & intenus directe seruans proposito auctoritatis. Est autem inter hos duos sensus ista differentia. Nam iuxta secundum sensum, vinculum precepti supponitur cadere supra id quod vocatur finis, puta, comedere, & bibere, & exinde deducitur ius precepti super opere quod vocatur ordinari ad finem. puta super opere manuali. Et propterea dicitur, quod quia ratio precepti in tali ordine ad finem est ex eo solum quod finis cadit sub precepto altero: ideo si finis ille potest aliter haberi, non trahitur vinculum precepti a primo ad secundum, hoc est, a fine ad tale ordinatum ad finem. Iuxta primum vero sensum vinculum precepti praesupponitur cadere super actu ordinato ad finem, puta, super ieiunio ordinato ad mentis eleuationem &c. Sed quia potest alia via

nominat quemlibet christianum sicut & 1. ad Cor. 7. Si quis frater vxorē habet infidelē &c. & ibidem dicit. Si quis non vult operari, nec manducet. non ergo religiosi magis tenentur manibus operari, quam seculares. **R**espon. Dicendum, q̄ labor manualis ad quatuor ordinatur. Primo quidem & principaliter ad victum quarendum. Vñ primo homini dictum est. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Et in Psal. 127. Labores manuum tuarum, quia manducabis &c. Secundo, ordinatur ad tollendum otium, ex quo multa mala oriuntur. Vnde dicit Ecclesia. 33. Mitte seruum tuum in operationem, ne vacet. Multam. n. malitia dicitur otiositas. Tertio, ordinatur ad concupiscentia refrenationem, in quantum per hoc maceratur corpus. Vñ 2. ad Cor. 6. dicitur. In laboribus, in ieiunijs, in vigilijs, in castitate. Quarto autem ordinatur ad eleemosynas faciendas: vnde dicit ad Ephes. 4. Qui furabatur, iam non furetur: magis autem laboret operando manibus suis: quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitati patienti. Secundo ergo q̄ labor manualis ordinatur ad victum quarendum, cadit sub necessitate precepti, prout est necessarium ad tale finem. Quod enim ordinatur ad finem, a fine necessitate habet, vt solum tantum sit necessarium, in quantum finis sine eo esse non potest. & id qui non habet aliunde vnde viuere possit, tenetur manibus operari, cuiuscumq; sit conditionis: & hoc significat verba Apostoli dicentis, Qui non vult operari, nec manducet: quasi diceret. Ea necessitate aliquis tenetur ad operandum manibus, quia tenetur ad manducandum. Vnde si quis absq; manducatione, posset vitam transigere, non teneretur manibus operari: & eadem ratio est de illis, qui non habent alias vnde licite viuere possint. Non enim intelligitur aliquis posse facere quod non licite facere potest: vnde & Apostolus non inuenit opus manuum precepisse, nisi ad excludendum peccatum eorum, qui illicito victum acquirebant. Nam primum quidem precepit. Apostolus opus manuale ad euitandum furtum, vt patet ad Ephes. 4. Qui furabatur, iam non furetur: magis autem laboret operando manibus suis. Secundo, ad uitandum cupiditatem alienarum rerum: vnde dicit 1. ad Thessal. 4. Operemini manibus vestris, sicut precipimus vobis:

& ut honeste ambuletis ad eos, qui foris sunt. Tertio, ad euitandam turpia negotia, ex quibus aliqui victum acquirunt: vnde 2. ad Thess. 3. dicit. Cum effemus apud vos, hoc denuntiabamus vobis, quia si quis non vult operari, nec manducet. Audiuimus. n. quosdam inter uos ambulare inquiete nihil operantes, sed curiosos agentes, & gloriolam sibi prouident. His autem qui huiusmodi sunt, denuntiamus, & obsecramus, ut cum silentio operantes, panem suum manducet. Vnde Hier. dicit super epistolam Galat. q̄ Apostolus hoc dixit non in officio docentis, q̄ iusto gentis. Sciendum tamen, q̄ sub opere manuali intelliguntur omnia humana officia, ex quibus homines licite victum lucrari sive manibus sive pedibus, sive lingua sicut. Vigilijs, & curis, & alijs huiusmodi de nobis bene uinentes, intelliguntur de operibus manuum viuere. Quia enim manus est organum organorum, per opus manuum operatio intelligitur, de qua aliquis victum licite potest lucrari. Secundum autem q̄ opus manuale ordinatur ad otium tollendum, vel ad corporis macerationem, non cadit sub necessitate precepti secundum se consideratum, quia multis alijs modis potest uel caro macerari, uel et otium tolli, q̄ per opus manuale. Maceratur enim caro per ieiunia, & uigilias: & otium tollitur per meditationes sacramentorum scripturarum, & laudes diuinas. Vnde super illud Psal. 68. Defecerunt oculi mei in eloquium tuum, dicit gl. Non est otiosus qui uerbo Dei tantum studet, nec plures est qui extra operatur, q̄ qui studium cognoscendae ueritatis exercet. Et ideo pp̄ has causas religiosi non tenentur ad opera manualia, sicut nec seculares, nisi forte ad hoc per statuta tui ordinis obligentur, sicut Hier. dicit in epistola Rustici monachum. Aegyptiorum monasteria hunc tenent morem, ut nulli absq; opere, aut labore suscipiat non tam pp̄missus necessitate, quam pp̄missus salutem, ne tamen tur permissis cogitationibus. In quantum uero opus manuale ordinatur ad eleemosynas faciendas, non cadit sub necessitate precepti: nisi forte in aliquo casu, in quo ex necessitate aliquis eleemosynam facere teneretur, & non posset alias habere unde pauperibus subueniret: in quo casu obligarentur similiter religiosi & seculares ad opera

Es qua ad hoc spe-
dant, q religioſi pecu-
liari noſe Fratres ap-
pellantur. Ideo author
ad conſummata religio-
nem inſtitutione reſpiciens, dixit q
nondum erant religio-
ſes inſtituti. Ante
conſummata naq;
religionum inſtitu-
tionem, omnes Chri-
ſtiani fratres vocaban-
tur: poſt conſumma-
tam autem inſtitutio-
nem, in religioſis pa-
tris, & fratris appella-
tio manſit, vt con-
ſueſcendo teſtaur.

In eodem art. in re-
ſponſione ad tertiu
circa orationem ma-
nualiter operatum,
aduerte q in litera
diſtinguitur de ora-
tione publica, & pri-
uata. Et de publica,
negatur q fiat cum
opere manuali: de pri-
uata aut conceditur.
Et reuera turpe val-
de eſſet eccleſiaſticu
officiu manibus ope-
rando perſoluere, cu
vltro ſcandalum &
irreuerentiam, quam
quod homini excell e-
ri loquedo non exhi-
beret, pluribus inten-
tus minor fit ad ſin-
gula ſenſus. Vn quia
operando manibus,
poneret quis obicem
plenae attentioni, qua
a Deo exſpectare te-
nentur qui obligantur
ad diuini officium,
iuxta illud. Deuote
quodcum Deus dederit,
extra de celebrat.
miſſae. Dolentes no
notabiliter ſe occupat
do non ſatiſfacit Ec-
cleſiae praeccepto. Se-
cus aut ſi parum quid
ſe occupet, puta, cal-
ciando ocreas, vel
opus ſere non impedi-
ditium faciat, puta,
quia parando ſe ad
Miſſam, perſicit Pri-
mam ex hoc ipſo mi-
nus atcedens officio,
quia occupare eum
conſingit. Cum, n. pa-
ru pro nihilo habea-
tur, vtroq; modo pa-
rum non multum im-
putatur ſue ſin par-
ua parte officij, ſiue
in opere parum im-
peditum quis occu-
patur. Priuata aut ora-
tione laudari ſe val-
de eſt aliquid noſtra
mentis inter opera
manuala ad Deum
tranſmittere.

In eodem art. in re-
ſponſione ad quin-
tam, nota diligentiſſi-
me tu qui praedices
eccleſiae, quanta re-
opercat ſollicitudine

manuala exequenda.
Ad PRIMUM ergo dicendum,
q praecptu illud quod ab Apo-
ſtolo proponitur, eſt de iure na-
turali. Vn ſuper illud 2. ad Theſſ.
3. Vt ſubtrahatis vos ab omni
fratre inordinate ambulante, di-
cit q gl. aliter quam ordo nature
exigit. Loquitur aut de his qui
ab opere manuali ceſſabant. Vn-
de & natura manus homini de-
dit loco armorum, & tegumen-
torum, quae aliis aialibus tribuit,
vt. l. per manus haec, & alia oia
neceſſaria cograt. Ex quo patet,
q communiter ad hoc praec-
ptum tenetur etiam religioſi, &
ſeculares, ſicut ad omnia alia legi-
ſis naturalis praecpta. Non tñ
peccant quicumq; manibus no
operantur: quia ad illa praecpta
legis natura quae pertinent, ad
bonum multorum, non tenentur
ſinguli: ſed ſufficit q vnus
vacet vni officio, & alius alteri,
puta, quod quida ſint opifices,
quidam agricolae, quidam iudi-
ces, quidam doctores, & ſic de
aliis, ſecundum illud Apoſtoli
1. ad Corinth. 12. Si totum cor-
pus oculus, vbi auditus: & ſi to-
tum auditus, vbi odoratus? &c.

Ad SECUNDUM dicendum,
q gloſſa illa ſumitur ab Aug.
in lib. de operibus monachoru,
in quo loquitur contra mona-
chos quosdam, qui dicebant no
eſſe licitum ſeruos Dei manibus
operari pp hoc, q Dñs dicit Mat-
thaei 6. Ne ſolliciti ſitis animae ve-
ſtrae, quid manducetis. Nec tñ
per haec verba inducitur neceſſi-
tas religioſis manibus operandi,
ſi habent aliunde vnde viuere
poſſint: quod patet per hoc qd
ſubdit. Vult ſeruos Dei corpo-
raliter operari vnde viuant. Hoc
autem non magis pertinet ad re-
ligioſos quam ad ſeculares: qd
patet ex duobus. Primo quide,
ex ipſo mo loquedi, quo Apoſt.
vult, dicens. Vt ſubtrahatis vos
ab omni fratre ambulante inor-
dinate. Fratres, n. omnes Chri-
ſtianos vocat: nondum enim
erant tunc temporis religiones
inſtituta. Secundo, quia religioſi
non tenentur ad alia quam ſe-
culares, niſi propter regulae pro-
feſſionem: & ideo ſi in ſtatutis
regulae non contineatur aliquid
de opere manuali, non tenentur
aliter ad operandum manibus
religioſi, quam ſeculares.

Ad TERTIUM dicendum, q
omnibus illis operibus ſpiritua-
libus, quae ibi tangit Aug. po-
teſt aliquis vacare dupliciter.
Vno modo, quaſi deſeruiens

A vtilitati coi. Alio modo, quaſi
inſiſtens vtilitati priuatae. Illi ergo
qui praedictis operibus ſpiri-
tualibus publice vacant, excuſan-
tur per huiusmodi opera ſpiri-
tualia ab opere manuali duplici
ratione. Primo quide, quia oportet
eos totaliter eſſe occupatos
circa huiusmodi opera. Secundo,
quia huiusmodi opera exercen-
tibus debetur ſubmiſtratio vi-
ctus ab his quorum vtilitati de-
ſeruiunt. Illi vero qui praedictis
operibus non quaſi publicis, ſed
quaſi priuatis vacant, non oportet
q per huiusmodi opera a ma-
nualibus operibus abſtrahatur:
nec etiam fit eis debitum, vt de
ſtipendijs fidelium viuant, & de
talibus loquitur Aug. Quod n.
dicit (cantica diuina decantare
manibus operantes poſſunt, exē
plo opificum, qui fabulis linguas dant, cum tamen
manibus ab opere non recedant) manifeſtum eſt
q non poteſt intelligi de his qui horas canonicas
in eccleſia decantant: ſed intelligitur de his qui pſal-
mos, vel hymnos dicunt quaſi priuatas orationes.
Similiter quod dicit de lectione & oratione, refe-
rendum eſt ad orationes & lectiones priuatas, quas
etiam laici interdum faciunt: non autem ad illos,
qui publicas orationes in eccleſia faciunt, uel etiam
publicas lectiones in ſcholis legunt. unde non di-
cit. Qui dicunt ſe uacare doctrina, uel inſtructioni:
ſed, Qui dicunt ſe uacare lectioni. Similiter etiam
de praedicatione loquitur no que fit publice ad po-
pulum, ſed quae ſpecialiter fit ad unum, uel ad pau-
cos per modum priuatae admonitionis. unde ſig-
nanter dicit, Si alicui ſermo erogandus eſt. Nam
ſicut q gl. dicit 1. ad Corinth. 2. ſermo eſt qui priuata
fit praedicatione, quae fit in communi.

Ad QUARTUM dicendum, q illi qui omnia pp
Dei ſpernunt, tenentur manibus operari quando
alias non habent unde viuant, uel unde elemoſy-
nas faciant in caſu, in quo facere elemoſy nam, ca-
dit ſub praeccepto, non autem aliter, vt dicitur eſt:
& ſecundum hoc loquitur gloſ. inducta.

Ad QUINTUM dicendum, quod hoc quod apo-
ſtoli manibus laborauerint, quandoque quidem
fuit neceſſitatis, quandoq; uero ſupererogationis.
Neceſſitatis quidem, quando ab aliis victum inue-
niri non poterant, unde ſuper illud 1. ad Corin. 4.
Laboramus operantes manibus noſtris. dicit q gl.
quia nemo dat nobis. Supererogationis autem, ut
patet per illud quod habetur 1. ad Cor. 9. ubi dicit
Apoſtoloſ, q non eſt uſus poteſtate, quam habebat
uiuendi de Euangelio. Hac autem ſupererogatione
utebatur Apoſtoloſ tribus de cauſis. Primo qui-
dem, ut occaſione praedican- di auferret pſeudo
Apoſtoloſ, qui pp ſola temporalia praedicebant. un-
de dicit 2. ad Cor. 11. Quod autem facio, & faciam,
ut amputem eorum occaſionem &c. Secundo, ad
euſtandam grauamen eorum, quibus praedicebat:
unde dicit 2. ad Cor. 12. Quid minus habuiſtis pra-
ceteris eccleſiis, niſi q ego ipſe non grauau uos?
Tertio ad dandum exemplum operandi otioſis.
Vnde 2. ad Theſſ. 3. dicit. Noſte, & die operantes,
ut formam daremus uobis ad imitandu nos. Quod
tñ Apoſtoloſ non faciebat in locis, in quibus habe-
bat facultatem quotidie praedican- di, ſicut Athenis,
vt

ſubtrahere occaſione
praedicatoribus, &
confeſſoribus praedi-
candi, uel confeſſio-
nes audiendi pp te-
poralia bona, vt ho-
die uideamus accide-
re: qn ſi confeſſores,
& praedicoſes non
lucrarentur, pauci in-
uenirentur. Nunc aut
quarunt, ſupplican-
tibus ſolunt, interdum,
vt loca habeant. Pau-
lus Apoſtoloſ priuata
ſeipſum ſtipendio
uictus, ne alii praedi-
carent pp tempora-
lia. Non exigo a te
tantam perfectione:
ſed vt ab eccleſia tua
huiusmodi uiros ci-
cias, & paucos habe-
as gratis dantes, qd
gratis acceperunt.

Ca. 17. par. 6
a prin.

Cap. 12. in
prin.

Glo. interdi-
ca. in
id. Sermo
meus & pre-
dicatio mea.

In corp. ar.

Glo. ordin.
ibidem.

E

Cap. 18. co. 3. vt * Aug. dicit in lib. de operibus monach. Non autem propter hoc religiosi tenentur Apostolum in hoc imitari, cum non teneantur ad omnes supererogationes: vnde nec alii Apostoli manibus operabantur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum religiosi liceat de elemosynis uiuere.

¶ Super Questionis 187. Articulum quartum.

Op. 18. art. 7.

In artic. 4. eiusdem questionis. nota auctorem duas radices docere liciti victus ex bonis temporalibus scilicet, vel de suo, vel de sibi debito. Vbi dubium statim occurrit circa distinctionem horum membrorum, quia secundum coincidit necessario cum primo. Nam quantumcumque aliquid sit alicui debitum, nisi fiat suum, non licite viuet de illo, alioquin liceret uiuere de alieno. Et confirmatur, quia sicut uiuere de elemosyna, quod in primo ponitur membro, tunc est licitum cum id quod elemosinaliter datur, est factum suum: ita uiuere ex sibi debito, quod ponitur in secundo membro, tunc est licitum, quando illud quod debetur, factum est suum, ut patet discurrendo in singulis quatuor casibus enumeratis in litera &c.

Hic 1. q. 2. c. Clericos & 16. q. 1. co. 1.

¶ Ad hoc dicitur, quod in litera non distinguitur uiuere ex suo, contra uiuere ex non suo, ut obiectio interpretatur: sed distinguitur uiuere ex suo absolute contra uiuere ex suo ex debito, ita quod formaliter sit distinctio inter causas, quibus licet uiuere ex aliquo, & discernitur inter esse suum pro una causa non considerando, unde, uel qualiter sit suum, sed tota ratio licite uiuendi ex illo est, quia est suum & inter esse suum ex debito. Ita quod ratio uiuendi hic attenditur non penes effectum illum communem, qui est esse suum, sed penes causam, hoc est, penes rationem debiti. Et propterea non nominat in secundo membro auctor ly suum, sed solummodo sibi

Est gl. Ambr. lib. 1. tom. 5.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod religiosi non liceat de elemosynis uiuere. Apostolus enim ad Timotheum 5. precipit quod vidue, que possunt aliunde sustentari, non uiuant de elemosynis Ecclesie, ut Ecclesie sufficiat illis, que uere vidue sunt. & Hieronymus dicit ad Damasum Papam, quod qui bonis parentum, & opibus sustentari possunt, si quod pauperum est, accipiunt, sacrilegium profecto committunt, & per abusionem talium, iudicium sibi manducant & bibunt: sed religiosi possunt de labore manuum sustentari, si sint validi. ergo videtur quod peccent, elemosynas pauperum comedendo.

¶ 2. Præter. Viuere de sumptibus fidelium, est merces deputata prædicantibus Euangelium pro suo labore, vel opere, secundum illud Matth. 10. Dignus est operarius cibo suo: sed prædicare Euangelium non pertinet ad religiosos, sed maxime ad prelatos, qui sunt pastores & doctores. ergo religiosi non possunt licite uiuere de elemosynis fidelium.

¶ 3. Præter. Religiosi sunt in statu perfectionis: sed perfectius est dare elemosynas, quam accipere. dicitur enim ad Act. 20. Beatius est dare quam accipere. ergo non debent de elemosynis uiuere, sed magis ex operibus manuum suarum elemosynas dare.

¶ 4. Præter. Ad religiosos pertinet impedimenta virtutis, & occasiones peccati vitare: sed acceptio elemosynarum præbet occasionem peccati, & impedit virtutis actum. vnde super illud 2. ad Thess. vlti. Vt nosmetipsos formam daremus vobis, dicitur gl. Qui frequenter ad alienam mensam comedit otio deditus, ut aduletur necesse est pascenti se. Dicit etiam Exod. 23. Ne accipias munera, quæ excæcant prudentes, & mutant verba iustorum: & Prou. 22. dicitur. Qui accipit mutuum, seruus est inuenerantis, quod est religioni contrarium. Vnde super illud 2. ad Thess. vlti. Vt nosmetipsos formam daremus &c. dicitur gl. Religio nostra ad libertatem homines aduocat. ergo videtur quod religiosi

non debeant de elemosynis uiuere.

¶ 5. Præter. Religiosi precipue tenentur imitari Apostolorum perfectionem. Vnde Apostolus dicit ad Phil. 3. Quicumque perfecti sumus, hoc inuenimus: sed Apostolus nolebat uiuere de sumptibus fidelium, ut occasione non auferret pseudo apostolis, sicut ipse dicit 2. ad Corin. 11. & ne scandalum poneretur infirmis, ut patet 1. ad Cor. 9. ergo vi quod per eandem causam religiosi debeant abstinere, ne de elemosynis uiuant. Vnde & Aug. dicit in lib. de operibus monachorum. Amputetur occasio turpium mundanarum, quibus æstimatio vestra leditur, & infirmis offendiculum ponitur, & offendit hominibus non vos in otio facilem victum, sed per angustiam & arctam viam regnum Dei querere.

¶ Sed contra est, quod sicut Gregorius dicit in 2. Dialogorum. Beatus Benedictus tribus annis in specu permanens, de his que a Romano monacho ministrabantur, refectus est, postquam ab otio, parentesque reliquerat: & tamen ualidus corpore existens, non legitur de labore manuum quassuuisse victum. ergo religiosi licite possunt de elemosynis uiuere.

¶ Respon. Dicendum, quod uicique licet uiuere de eo quod suum est, uel sibi debitum. Sit autem aliquid alicuius ex liberalitate donatis: & ideo religiosi, & clerici, quorum monasteria, uel ecclesie ex munificentia principum, uel quorumcumque fidelium sunt facultates collata, ex quibus sustententur, possunt de eis uiuere licite absque hoc quod manibus laborent, & in certum eos de elemosyna uiuere. Vnde & similiter, si aliqua mobilia religiosi a fidelibus conferantur, possunt de eis licite uiuere. Strictum est enim dicere, quod aliquis in elemosynam possit accipere magnas possessiones, non autem panem, uel parua pecunia. Sed quia huiusmodi beneficia religiosi uidentur esse collata ad hoc, quod liberius religiosi actibus insistere possint, quorum cupiunt se fore participes qui temporalia subministrant, redderetur eis usus prædictorum donorum illicitus, si ab actibus religiosi desisterent: quia sic quantum est de se, defraudarent intentionem eorum qui talia beneficia contulerunt. Debitum autem est alicui aliquid dupliciter. Vno modo, propter ne-